

НОМІНАТИВНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (скорочення, усічення, злиття, реверсія, конверсія)

Дослідження номінативних процесів сучасної англійської мови є сьогодні надзвичайно актуальним. Поряд з такими засобами поповнення лексики як семантична деривація і запозичення словотвірна деривація є найбільш продуктивним у сучасній англійській мові. Політичний дискурс, який впливає на формування мовної картини світу і свідомість громадян, широко використовує весь арсенал способів утворення нової лексики. У даній статті аналізуються такі засоби словотвірної деривації як скорочення, злиття, усічення, реверсія та конверсія. Утворення емоційно-експресивних та семантично-насичених неологізмів політичного дискурсу є частиною загальної тенденції англійської мови до семантичної та експресивної компресії та лаконічності мовних засобів.

Ключові слова: номінація, неологізм, словотвір, деривація, політичний дискурс, скорочення, злиття, усічення, реверсія, конверсія.

В данной статье анализируются такие способы словообразовательной деривации как сокращение, слияние, усечение, реверсия и конверсия. Образование эмоционально-экспрессивных и семантически насыщенных неологизмов политического дискурса является частью общей тенденции английского языка к семантической и экспрессивной компрессии и лаконичности языковых средств.

Ключевые слова: номинация, неологизм, словообразование, деривация, политический дискурс, сокращение, усечение, слияние, реверсия, конверсия.

This article examines such methods of word formation as reduction, blending, shortening, conversion and reversion. Formation of emotionally expressive and semantically rich neologisms in political discourse is part of the general tendency of the English language to the semantic and expressive compression of language means.

Keywords: nomination, neologism, word formation, derivation, political discourse, word, shortening, blending, conversion, back formation.

Номінативні процеси відбувається безперервно, відбиваючи зміни в навколишньому світі, відповідаючи потребам носіїв мови. Тому велике значення має вивчення їх типів і моделей, їхньої продуктивності. В.В. Виноградов стверджує, що «творення нових слів відбувається за тими моделями, за тими словотворчими типами, які вже встановилися в мові або знов виникають у зв'язку з виокремленням нових основ і використанням нових елементів афіксації, у зв'язку з розвитком і удосконаленням системи словотворення» [1: 56].

Метою даної статті є продовження дослідження словотвірних способів номінації у рамках політичного дискурсу, а саме зосередження на таких способах словотвору як скорочення, усічення, злиття, реверсія та конверсія.

Не можна не відзначити, що утворення **скорочених слів-неологізмів**, що значно поповнили словниковий склад англійської мови останнім часом, демонструє, з одного

боку, продуктивність цього типу словотворення, а з іншого – економію мовних ресурсів носіями мови. А. С. Сидоров зазначає, що «аббревіація співіснує і взаємодіє з іншими способами поповнення словникового складу, і до неї мова вдається в тих випадках, коли вона лінгвістично більш доцільна, ніж інші способи» [2: 50].

З-поміж скорочень важливе місце посідають аббревіатури й акроніми. В останні десятиліття аббревіація, як мовне явище, набула широкого розповсюдження. Найчастіше абревіуються терміни, назви груп і організацій: *ACA* – *affordable Care Act, a United States federal statute signed into law by President Barack Obama on March 23, 2010*. *AIF* – *Anti-Iraqi Forces*. *CPRGS* – *Comprehensive Poverty Reduction and Growth Strategy*. *NOW* – *National organization of Women*. *PC* – *politically correct*. *PFW* – *post-feminist woman*. *TEIA* – *Transboundary Environmental Information Agency*. *BRIC* – *the countries of Brazil, Russia, India, and China viewed as a group of emerging economies with large potential markets* тощо.

Абревіація відрізняється від інших способів словотворення тим, що скорочене слово не є єдиним словесним позначенням відповідного поняття, а живе в мові поряд з повним словом, від якого воно утворилося: *PM* – *Prime –Minister*. Скорочені слова, так само як і повні, дають найменування предметам і явищам. «Процес, який називають «аббревіація», являє собою скорочення лінгвістичних одиниць, в результаті якого ціле заміщується частиною, що репрезентує все ціле. Під скороченням розуміється вкорочення мовного ланцюжка, який репрезентує план вираження (позначувальне) того чи іншого знака» [3: 26].

Усічення, які функціонують в англійській мові протягом тривалого часу, є також характерними для сучасного політичного англословного дискурсу. За останні два-три десятиліття в англійській мові з'явилися сотні усічень. *corp* – *corporation*, *theocon* – *person who holds the political philosophy that religion should play a role in forming public policy; short for theoconservative*, *memb* – *member of a political party*, *lib* – *liberation*, *demo* – *demonstration*.

Усічення іноді навіть можуть розвивати фамільярне, зневажливе значення. Це можна простежити в разі введення в текст скорочених особових імен.

Скорочення набувають різних форм, якщо вихідною формою є не просте, а складне слово або номінативне словосполучення. Так, від першого елемента може залишитися лише ініціальна аббревіатура, тоді як кінцевий елемент не скорочується, наприклад: *e-book* *n* – *electronic book*, *e-business* *n* – *electronic business*, *e-signature* *n* – *electronic signature*, *e-ticket* *n* – *electronic ticket*, *m-commerce* *n* – *mobile commerce*. *e-voting* – *online voting*, *V-day* – *Victory day*.

Скорочення також утворюються шляхом елізії початкової або кінцевої частини слова. Такі скорочення зараховують до усічених слів. У результаті усічення початкової частини слова утворилися слова: *urb* *n* – *suburb*, *vator* *n* – *elevator*, *zine* *n* – *magazine*. Утворення слів *detox* *n* – *detoxification*, *def* *adj* – *definitive*, *hyper* *adj* – *hyperactive*, *pol* *n* – *politician* відбулося в результаті елізії кінцевої частини слова, *telecom* – *telecommunication*.

Усічені слова можуть набувати граматичних флексій, наприклад, множини: *comms* – *communications*.

Масштаби швидкого поширення усічень є істотним чинником, який заслуговує вивчення, оцінки та визначення адекватного підходу до закономірностей їх функціонування.

Телескопія – це такий спосіб словотворення, при якому в результаті злиття першої вихідної основи (у скороченій або нескороченій формі) з кінцевим (повним або

скороченим) другим елементом, утворюється нове слово, яке зберігає на даному етапі розвитку мови бінарність структури. Тобто морфологічною основою телескопічних слів є зрощення морфем. При цьому із двох кореневих морфем вихідного матеріалу утворюється одна спільна коренева морфема або просто звукосполучення: **Obamania** – *the intense excitement over Barack Obama winning the 2008 Presidential election*. Базою для утворення слів-злитків є вільна синтаксична конструкція, її стереотипний характер і часте повторення у різних сферах мовного спілкування [4: 34]. Наприклад: **cinemogul** – *впливовий кінопромисловець (cinema – кіно + mogul – людина, яка займає високий пост)*; **shamateur** – *спортсмен-професіонал, який виступає за аматорів (sham – шахрай + amateur – аматор)*; **stagflation** – *стагфляція (stagnation – стагнація + inflation – інфляція) і т.п.*

У лінгвістичній літературі цей спосіб утворення нових лексичних одиниць відомий також під назвами **злиття**, **стягнення**, **вставний словотвір**, **гібридизація**, **телескопія** тощо.

Іншими словами, телескопія – це сполучення або усіченого кореня одного слова з цілим словом, або сполучення двох усічених коренів: **forex reserve** (*forex = foreign + exchange*) – *резерви в іноземній валюті*, **impex transactions** (*impex = import + export*) – *експортно-імпортні операції*.

Основна маса слів-злитків за даними В. І. Заботкіної [5: 40] використовується в засобах масової інформації та в рекламі. В силу свіжості і несподіваності форми, вони привертають увагу і справляють певний прагматичний ефект на читача. Слова-злитки, відіграють важливу роль в сучасному політичному дискурсі, у газетно-публіцистичній мові, тобто в тих стилях мовного спілкування, де прагнення до оперативності викладу є особливо відчутним: **Chindia** – *China and India taken together, particularly as an economic entity or market*. **Demopublican** – *names for both of the two major political parties in the United States, Democratic Party and the Republican Party*. **Repubrocrat** – *portmanteaux name for both of the two major political parties in the United States, the Republican Party and the Democratic Party, collectively*.

Телескопічні слова давно вже перестали бути поодинокими випадковими утвореннями і кількість таких слів у сучасній англійській мові обчислюється багатьма сотнями. Слова-злитки є наочним свідченням розвитку словотвірної структури і словникового складу мови. Погоджуючись із думкою Т. М. Беляєвої і В. А. Хомякова, ми вважаємо, що «слова-злитки ... утворюються не шляхом механічного скорочення вихідних слів, а шляхом навмисного, семантично мотивованого їх стягнення: утворенням нового слова з двох «осколків», як правило, з новим предметно-логічним значенням» [6: 111]. Нове предметно-логічне значення контамінованих утворень не є сумою значень їх складових компонентів. Логічні судження, що лежать в основі згорнутого найменування, відображають різні смислові зв'язки між компонентами контамінантів (слів-злитків): **Guesstimate** – *guess + estimate*; **poli-fluential** – *politically + influential*, **politainer** – *politician + entertainer*; **politainment** – *politician + entertainment*, **politicionaire** – *politician + millionaire*, **politickle** – *policy + tickle*.

Значення нового слова, утвореного за допомогою телескопії, повністю або частково включає в себе значення структурних компонентів, що входять до нього. Нерідко в самій будові контамінованих утворень відчувається прагнення передати каламбур, жарт, натяк: **eurocrat** – *chiefly derogatory a bureaucrat in the administration of the European Union*. **Eurabia** – *name given to Europe, referring to the social and political changes resulting in the*

increasing Muslim population and influence in Europe. Californication – is a portmanteau of the words California and fornication. Corporacracy or Corporatocracy – an economic and political system controlled by corporations or corporate interests.

Л. А. Нефедова висловлюється з цього приводу наступним чином: «Контаміновані утворення часто виражають соціальну або індивідуальну оцінку, при цьому такий спосіб вираження оцінки є нестандартним. Експресивність оцінки створює в багатьох випадках комічний, насамперед іронічний, ефект» [7: 90-91]. Л. Ф. Омельченко також вважає, що «численні слова-злитки характеризуються яскраво вираженою грубувато-експресивним жартівливим або гумористичним забарвленням, властивим усно-розмовним елементам, і задовольняють соціальну потребу в емоційно-експресивних одиницях» [8: 66].

Досить широко у словотворенні політичного дискурсу використовується конверсія – спосіб творення слів без використання спеціальних словотвірних афіксів; це різновид транспозиції, за якої слово змінює свою лексико-семантичну парадигму при тому, що форма слова однієї частини мови (чи його основа) використовується без жодних змін в якості представника іншої частини мови.

Це одне із головних джерел поповнення лексики і для нього майже не існує формально-морфологічних обмежень. Для цього поняття пропонувалися й інші назви: функціональна зміна, нульова деривація, кореневе творення, проте термін конверсія видався найбільш вдалим. У мові існує значна кількість слів, форми яких не мають ніяких зовнішніх ознак для визначення їх приналежності до певної частини мови.

Конверсія притаманна багатьом мовам, але в англійській мові вона має особливо широке розповсюдження. Важливою причиною цього є практична відсутність морфологічних показників частин мови. В англійській мові майже немає морфологічних флексій частин мови. Останні або не розрізняються зовсім, або можуть розрізнятися за словотвірними афіксами. Це природньо призводить до широкого розповсюдження конверсії, за моделями якої відбувається творення нових лексичних одиниць, що поповнюють словарний запас мови: to brain – to find ways out of crisis, to dollar - for a country to abandon its national currency in favour of the U.S. dollar; to red-line n-v - дискримінація окремих районів міста шляхом відмови власникам у позиках, страховці; to speech – to deliver a political speech; to summit (n-v).

Хоча один з результатів конверсії полягає у тому, що конвертоване слово може вживатися в іншій синтаксичній функції, ніж вихідне слово, конверсія не може розглядатися тільки як синтаксичне явище. У цьому випадку ми повинні були б виключити конверсію з системи словотворення, оскільки вживання однієї частини мови в ролі іншої не утворює нового слова.

До другорядних засобів утворення нових слів у сучасній англійській мові належить **зворотний словотвір**. Так, наприклад, А. В. Мячина підкреслює, що «продуктивність реверсії в порівнянні з афіксацією, конверсією і словоскладанням, невелика» [9: 39]. Утворення нового слова шляхом **реверсії** відбувається за допомогою відсікання кінцевого елемента у суфіксально оформленого слова зі складною або похідною основою, тобто за допомогою десуфіксації вихідного слова. На думку Н. Д. Арутюнової, «невласна деривація утворює слова без участі спеціальних словотвірних морфем» [10: 78]. Нове слово відрізняється від вихідного слова в структурному і семантичному відношенні, а також

приналежністю до іншої лексико-граматичної категорії, наприклад: *televisе* – *показувати по телебаченню* від *television* – *телебачення*.

Варто відзначити, що в останні десятиліття в англійській мові найбільш частими є випадки утворення шляхом зворотного розкладання дієслів від прикметників та іменників. «Специфічною рисою реверсії є зворотний хід словотвірного акту, в результаті якого дієслово виступає як похідне слово, вмотивоване іменною ознакою, а складніша за будовою іменна основа займає позицію вихідного (мотивуючого) члена словотвірної моделі» [11: 14].

У даному випадку процес словотворення інвертується, протікає у зворотному напрямку: від другого члена моделі до першого. У якості нових слів, утворених шляхом реверсії, можна навести такі приклади: *accreditate* *v* від *accreditation n*, *appetize* *v* від *appetizing adj*, *cathart* *v* від *cathartic adj*, *explete* *v* від *expletive n*, *to amend* – *amendment*.

Отже, проаналізувавши основні різновиди номінативних процесів, які задіяні у політичному дискурсі, можемо стверджувати, що вони взаємодоповнюють один одного, відображаючи мовну систему у всій її багатогаспектності та різноманітті. Подальші розвідки семантичних способів словотвірної номінації, типової для політичного дискурсу були б актуальними для визначення повноцінної картини арсеналу засобів збагачення лексики англійської мови політичними неологізмами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. – М.: Просвещение, 1977. – 213 с.
2. Сидоров А.С. К вопросу об аббревиации в английской научно-технической литературе [Текст] / А.С. Сидоров // Вестник Киевского университета, 1979. – Вып. 13. – С. 49-51.
3. Кочарян Ю.Г. Аббревиация как лингвистический феномен (на примере английской военной лексики) [Текст] / Ю.Г. Кочарян // Вестник Московского университета. – 2007. – № 3. – Серия 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. – С. 26-38.
4. Омельченко Л.Ф., Максимчук Н.М., Бех П.О., Биркун Л.В. Деякі тенденції у розвитку телескопічних слів сучасної англійської мови: Навч. посібник. – К.: НМК ВО, 1992. – 60 с.
5. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка [Текст] / В.И. Заботкина. – М.: Высш. шк., 1989. – 126 с.
6. Беляева Т.М., Хомяков В.А. Нестандартная лексика английского языка [Текст] / Т.М. Беляева, В.А. Хомяков. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1985. – 136 с.
7. Нефедова Л.А. О некоторых особых способах словообразования в современном немецком языке [Текст] / Л.А. Нефедова // Вестник Московского университета. – 2003. – № 3. – С. 89-97.
8. Омельченко Л. Ф. Телескопия – один из малоизученных способов глаголообразования современного английского языка [Текст] / Л.Ф. Омельченко // Филологические науки. – 1980. – № 5. – С. 66-71.
9. Мячина А.В. К вопросу о сущности реверсии в английском языке [Текст] / А.В. Мячина // Филологические науки. – 1968. – № 6. – С. 34-39.

10. Арутюнова Н. Д. Обратное словообразование и вопросы несобственной деривации [Текст] / Н. Д. Арутюнова // Вопросы языкознания. – 1960. – № 2. – С. 71-79.
11. Беляева Т. М. О роли реверсии в синхронном глагольном словопроизводстве [Текст] / Т. М. Беляева // Системное описание лексики германских языков. Выпуск 1. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1976. – С. 14-20.